

Vita a falusi ifjúságról

December 8-án Mi lesz veled, falusi ifjúság? címmel vitaindító cikket közöltünk lapunkban. Számos levél, hozzászólás érkezett azóta szerkesztőségünkbe, amelyek közül most két írást közlünk. Járasszerzőnk élénk visszhangot váltott ki a paraszti ifjúsággal foglalkozó írás, KISZ-szervezetekben, ifjúsági klubokban, művelődési házakban élénken vitatkoznak róla. Helyeslik, hogy így vetették fel a témát, s érdeklődéssel várják a vitát. Mi pedig a további leveleket.

Nem elveszett

Kicsit sértőnek érzem a kérdés felvetését. Nem elveszett ifjúságról van szó, amelyre kimondottan a negatív jellemzés mondható, s a jövője kilátástalan lenne. Nem akarok elfogult lenni, de mint a városban, a falun is megvan a fiatalok igénye a kultúrára, s az egyéb szórakozási lehetőségek iránt. Nyilvánvaló, a körülmények domináló szerepet kapnak.

A közömbösség, amely valóban egyes fiataloknál tapasztalható, talán abból ered, hogy belenyugszanak, falun nem is lehet másképpen, itt minden unalmas. Az említett farmernadrágos kislány véleménye megváltozna, ha ismerné egyáltalán a fiatalok közös tevékenységeinek apró örömeit. Rájönne, nemcsak Zalainy és Szörényiek vannak a világon, hanem számtalan más hasznos időtöltés. Nem lehet csak mondogatni: ez falu, mit lehetett itt kezdeni? Magától nem történik semmi. Ha már itt élünk, mi fiatalok, nekünk kell értékesebbé, színesebbé tenni a szürke napokat. Előítéletekkel nem lehet indulni.

A közösségi élethez, tevékenységhez messzeáll az, hogy a fiatalok csak köszönnék egymásnak. Ez az udvariasság legalapvetőbb foka. Nem szabad, hogy ebbe merüljön ki a közösségi érdek minden megnyilvánulása.

Ha nincs, aki irányítsa a fiatalok közül, ott vannak a felnőttek. 40 évesen is lehet fiatalon gondolkodni, ötletet adni. Legalább az elindulásig. Az élet anyagi oldalának eltűnésével városban és falun egyaránt találkozhatunk. Erdemes lenne egy-egy hasonló esetben elbeszélgetni a szülőkkel. Ha tizenévesen megkapja gyermekük az autót, vajon huszonévesen mit fog várni a szüleitől? Ha az anyagi fedezet meg is van, akkor sem lenne szabad

minden elképzelhetőt készen gyermekük elé rakni. Jobban megbecsülnék a saját erejükből megszerzett százszókat, mint a havi 900 forint zsebpénzt.

1967. szeptember 1-én kerültem haza a falumba, Pusztamérgesre óvónőnek. Harminchat gyereknek viselem a gondját, de emellett jut időm a közösségi életre is, a fiatalokkal való foglalkozásra. Egy táncsoportot hoztunk össze, alkalomszerűen tanulunk táncokat, de ez is vonz-

za a fiúkat és a lányokat. Most az ifjúsági klub foglalkozásaira is járok, legutóbb már 24-en jöttünk össze. Elbeszélgettünk a Tanácsköztársaságról, társasjátékkal szórakoztunk, táncoltunk. Szóval van ebben a kis faluban is élet és minden faluban lehet, csak akarni kell. Igaz, a falusi fiatalok életkörülménye más, mint a városi ifjúságé. Számolni kell az esetleges konzervatív nézetekkel, nevelni kell még az iskolán kívül is, a magaditani a fiatalokat a passzívitásból.

Molnár Katalin óvónő, Pusztamérges

Jó helyen

az otthonmaradottak

Régóta vajdó probléma a ban, éppen ezért beindítottunk egy mezőgazdasági gyümölcsstermelő betanított munkás tanfolyamot, itt nálunk, a művelődési házban. Eddig sikeresnek mondható ez, amihez az is hozzájárul, hogy nem az iskolában, hanem a művelődési otthonban gyűlik össze a 32-35 fős csoport, hetente két alkalommal. Filmeket is vetítünk és a falu szakemberei közül a legjobbakat hívjuk meg előadást tartani. Azok a fiatalok akik ezt a tanfolyamot eredményesen elvégzik, nagyobb eséllyel indulhatnak a homoki termelőszövetkezetbe, termelőszövetkezeti csoportba munkára, mint akiknek semmilyen képzettségük sincsen.

Persze ez nem minden. Ez is csak egy lehetőség, de minél több ilyen lehetőséget teremtünk, a homoki falvakban, annál inkább összehozhatjuk az ifjúságot, megjelöltjük velük a kollektív élet, a közös tevékenység örömeit, s jobban előkészítjük őket a holnapokra.

Kardos László Domaszék, művelődési otthon igazgató

Faluról falura

KISTELEKI BETYÁROK, ZÁSZLÓTÁNCOLTATÓK

Hiába, Kistelek se felejtette el Rózsa Sándort. Itt, a hatalmas pusztaságban, amikor a betyárok a katonaságtól szöktek meg, nyakukba érték a világot, cimborákkal, szegénylegényekkel szövődtek, útonálló lettek. Lovakat szedtek a ménésből, az úri birtokokról, üldözheték őket a pandúrok. Pásztorfüzék, kútágasok, a keresztutaknál levő bugáncskóróra kötött szörzsal, a csárdák ablakába állított mécsvilág, a halmok tetejére leszúrt karók, vagy a fák kéregvájása, mind-mind megannyi jelként szolgált a pusztai szegénylegénynek, amelyek megóvták a bajtól, eligazították a hosszú úton. Rózsa Sándort övezi a legtöbb legenda. Mindenütt ott volt, ahol csak történt valami, állandóan hadakat gyűjtött, a lápok között, a fantáziákban élő helyeken, folyton gyülekeztek az ő árvalányhajas, lobogós ingu legényei, folyton fegyverkeztek, készülték az osztrákok ellen. Megszépült legendák ezek.

A vasúti betyár

A szabadságharc leverése után ismét az új királya, a puszták réme lett a szegedi táj úri ura, Rózsa Sándor. Pedig a világiosi verletétel után bandája elszeléd, miután díszes csatákat vívott és híven szolgált az új-as forradalmat. Ő maga csikósnak szegődött el Alsó-Szegeden, a doból ménéshez. A legényei azonban újból összeverődtek, elrejtkeztek a lápok nehezen hozzáférhető ingoványaiiban, kitörték onnan, fosztogatták a környékbeli állásokat és tanyákat, az országúton a vásárra gyülekeztek. Az államhatalom rendfenntartói tehetetlenek voltak.

A nép, a kistelekiek is mindenütt a szegénylegényeket látták, s a romantikus legendákkal övezett Rózsa Sándort. Kecskeméttől

egészen Szabadkáiig nagy rablóbandák jártak a tájon, s ezt mind-mind a Sándornak tulajdonították. Hiába kutatták a hatalmas tanyavilágot, soha nem tudták elfogni őt a pandúrokat, elrejtette a pusztai bokor, a láp, a homokvilág. Tízezer pengőt tűztek ki fejére. Hiába, 1854 februárjában Kistelek és Félegyháza között harmadmagával reggel 9 órától délután 3 óráig 12 kocsit rabolt ki. A nép meg beszéli, egyszer úri ruhában látják Szentesen, máskor marhakereskedőként Vásárhelyen a vásáron, Kisteleken pedig zabért jelentkezik a községházán, majd Sövényházán, Homokon, Félegyházán, szóval mindenütt ott van, csak éppen ott nincs, ahol a csendőrség keresi.

Híres vezérei voltak, mint a balástyal Veszelka.

Bíró uram, bíró uram

1857 májusában fogták el a híres betyárvezért Ruzsán, Katona Pál tanyáján. Kufsteinban és Vácott raboskodott, később amnesztiát kapott, de tézévi rabkenyér sem szelidítette meg. 1868-ban bandájával Kistelek és Pálmonostora között felszedte a vasúti síneket és kifosztotta az utasokat. Utóbb már annyira ment, hogy fényes nappal állított be Kisteleken is a község-háza udvarába. Az elősiető bíróra ráparancsolt, hogy zabot a lovaknak, a legényeknek és magának pedig harapnivalót, meg bort adjon, de tüstént. Ez volt a „Sándor porciója”.

Sok küzdelmet, sok viszontagságot megért ez a homoki nép. Hiszen nagyon régi településről árukkodtak itt a közeli ásatások, népvándorláskori leletekről, s állítólag itt székelt a hatalmas hun király, Attila is. De nehezen vidámult fel a nap a kistelekiekre. Hiszen a homok gyengécskén fizetett, alig-alig tartotta el a gazdát. Valamikor így beszéltek róla:

FÜST AZ ÁROKPARTON

Somogyi Károlyné felvétele

Decemberben elnéptelenedik a határ. Néha még meg-megfordul egy-egy szekér a nagyüzemi táblákon, hordja az istállótrágyát a szőlőbe. Elcsendesedik a vidék, ritkán tűnnek fel az emberek, elmúlt az esztendő, pihennek, mulatoznak, amíg eljön a tavasz. Azért helyenként akad munka is. A Felgyői Állami Gazdaság üzemegységében Süli Mihály brigádja napról napra talál foglalatosságot a szőlőben. Szedik a szaporítóanyagoknak valóit.

Hideg már a december, csipős szél jár az elárvult, megkopaszodott tőkék között. Tűzet raknak az árokparton, melegednek. Csapódik a füst, körülállják az elhamvadó tűzet, cigarettáznak, melengetik kezüket. Hiába, itt van már a tél.

Egy fűtyűrű rézeleje

A szatymazi vasút mellett kitaposott út kanyarog. Keresztes a pálinkafőzdet. Egy bőbeszédű asszony igazít utba.

— A tornyos villánál már megérzik a szagáról — int a sínek irányába. Igaz volt, a tornyos villánál törkölyillat terjed, mivel annak a háznak az udvarán van a szeszfőzde. Kakuzsi János bátyánk birodalma.

Az udvaron egy C-s rendszámú Pobeda, tetején szőlővenyige. Az üstök alá tüzelőnek. Egy homoki féderes kocsin öt hordó törköly. Jani bácsi lefokolja a nyersanyagot. Az emberek kassal hordják az első rézüstbe. A „főnök” az újságíró is kielejti, mondja, mondja: hogy a cefrét és a tüzelőt a főzöt hozza. fizet hektoliter-fokonként 15 forint díjat, a kifőzött pálinkának felét az általam „lekapsolja” díjtalanul... Ekkor közbevág egy bajszos ember:

— Ez a baj, kérem, drága a főzetés. Ezt sérelmezi a termelőtársadalom, magam is!

Nagy a forgalom, nagy a hangzavar. Rovó Sándor pálinkafőzdei alkalmazott a főzetésére panaszodik. Hektoliterfok után kapják a gázsit. Kevesli. Közben ellenőrzi a berendezést, a tüzet. Szépen csillogó rézüstök és csövek között sűrög-forog. Dicséri:

— Vízrel fürdetett üstökben fő a pálinka — mondja. — Itt nincs kozmásodás, leragadós. Ezt a pálinkát megkóstolhatja!

A pincében meg is kóstolom. Előbb a gyümölcsöt, aztán a törkölyt. Tényleg jó minőségű. Nem bűdös. Sőt. Jani bácsi mondja:

— A megyében itt fő a legjobb itóka. Nem én di-

csérem, de a fináncok is azt mondják róla. — Közben megtudom, hogy az öreg több mint három évtizede úzi mesterségét.

— Azelőtt maszek voltam, nem tagadom — mondja önértésen, majd a mostani napokat emlegeti. — Hallom, hogy teli vannak a főzdek pálinkával, nem kell senkinek. Én eladtam. Ide jöttek Kecskemétről, megkóstolták, s azt mondták, hogy holnap indítsak utba 40 hektót. Most üresek a hordók — mutatja, kongatja a dongákat. — Újból kell nekik, hál' istennek — bal kezével kopogtatja az asztal lapját, alulról.

A rézelejről beszélgetünk. Állítólag azt mindig megnyalta a főzöt. Persze abból is csak egy fűtyűrűvel, mert legalább nyolcvanfokos. Most úgy mondják, hogy előpárlat, amelyet le kell adni a likóripárnak. Jani bácsi az adatokat sorolja inkább. Kifőzetnek, mennyit, elviszik-e azt, amit az államnak hagyhatnak. A romantika?

— Nincs ma már ilyesmi. Üzem ez, kérem. Szeszfőzde. Hajsza! pontos mérőgépekkel, amely a kupicát is jelzi. A többi meg a fináncok dolga.

— Fejkendőss asszony keresi. Négy mázsa törkölyt főzetett. Alig lett belőle pálinka.

— Szemorvosságnak elég lesz — vigasztalják. Mások 300 litert is hazavisznek. Sokan meg kiöntik a törkölyt a malacoknak, vagy a szemétre vetik. Az aprószáz kicsipkedi a magot. Nem érdemes egy-két literrel bajlódni. Fűz István bácsi a fehértói tanyavilágból hozta el a törkölyt. Nem sokat, de gyümölcsből 34 liter lett.

— Mind elvitte? — Dehogy! — csodálkozik naivságon. — Ráment volna az „összes” vagyonom, ha elviszem.

Van benne igazság, mert ugyan az államnak maradó félrészt is elviheti a termelő, de literenként 47 forint 50 fillért kell leszurkolnia. Ezt sokallják a főzetők. Azért főzetnek. Megkérdem még Jani bácsit, hogy mikor lesz sok pálinka a cefréből. Azt feleli:

— Ezt nem mondom meg még a doktor úrnak se.

— Titok? — Nem az, de csálnak az emberek, hogy úgy mondjam.

Kár faggatni. Nem is akarom. Nézem az üstöket. Egyenletesen csurog a kristálytisza pálinka. Az óra úgy ketyeg, mint a taxi kilométerjelzője. Egy fűtyűrűvel sem lehet „átvágni” a fináncokat. Itt legalábbis nem.

Sz. Lukács Imre

G. L.